

РАНОК НА ПАСТІВНИКУ

(ІЗ ГАЛИЦЬКИХ ОБРАЗКІВ)

I

Ген на сході вже пожаром
Небо облилось,
З лісу тягне теплим паром,
На багні з-між лоз
Рання мла встає зі споду
Понад тросники,
Похилились верби в воду
Тихої ріки.
Тихо в гаї і в селищі,
Спить ще оболонь,
Вже погас у попелищі
Наш нічний огонь.
На мішках, позагорнувши
Драні кожухи,
Сплять, люльки за комір вткнувши,
Хлопці-конюхи.
По болоні хирні коні
В путі по два враз,
Наче тіні в мли опоні,
Ходять самопас.
Лиш одному мні не спиться;
Край огню я сів
І гляджу на сонні лица
Хлопців-конюхів.
Обгорілі та марні вни,—
Звісно, наймити:
Вдень рбота, вечір з кіньми
На ніч треба йти.
Тільки й волі, що ніч в полі!

Ватра вже горить,
Співи, жарти... «Хто багатий,
Дайте покурити!» —
«Дим із файки против майки¹
Певний спосіб, хло!» —
«А при файці нуте байки!»
І пішло, й пішло:
Про заклітую царівну
На скляній горі,
Про гадюку стоголівну
У скальній норі,
І про мечик-самосіку,
Мачушину злість,
Про ягу-змію-кусіку,
Що дівчата їсть.
І про горщик той чудовний,
Що щодень, щоніч
Сам чинився каші повний,
Лиш бери та їж.
«От мені б таке горнятко! —
Аж зітхнув Трохим.—
Я весь вік прожив би гладко,
Не журились нічим!»

Докурили. Місяць білий
Вже над Діл схилився,—
Ще хвилину гомоніли,—
Всякий обтуливсь
В кожушину. За хвилину
Кождий, наче сніп,
Скулившись уполовину,
Мов убитий хріп.
Чи й уявою куняють
Так весь вік вони?
Чи їх душу навіщають
Благодатні сни?
Ось крізь сон один скрикає
Лячно, різко так:
Навіть в сні його лякає
Газдівський кулак!
А Трохим смієсь! Віднині

¹ М а й к а — дрібненький, дуже кусливий нічний комарик.

Він рівня панам:
Має горщик, що щоднини
Наповняєсь там!
Ідеали, ідеали,
У кого вас ніт!
У одних вседосконалий,
Всеблаженний світ,
У багатих злото в касі,
У газдів стоги,—
Горщик, вічно повний каші,
В бідного слуги!

н

Над Підгір'ям ясне сонце
Велично зійшло.
Ген там жевріє віконце,
Будиться село.
Дим із стріх клубками в'ється,
І ричить товар,
З річки лоском вдаль несеться
Праників удар.
Десь там чути на оборі
Дитинячий плач,
А в траві, в зеленім морі
Деркає деркач.
«Час вставати, коні гнати!
Господарі ждуть!»
Простягнувшись, позіхнувши,
Хлопці вже встають.
Ось ми коням познімали
Мокрі пута з ніг
І за шиї позсиляли,—
Вже скінчивсь нічліг.
Звільна їдем. Мовчки бродить
Око вдовж і вшир,
Наче жалко нам природи
Розбентежить мир.
Мовчки їдем. Втім з-за гаю
Бухнув в небо дим
І рознісся по всім краю
Свист і стук за ним.
Клуб за клубом бухав густо,
Гук лунав в яру:

«Пусто! Пусто! Пусто! Пусто!
Дррру-у! Дррру-у! Дру!»
«П'ята, братчики, година,—
Мовить Сень з села,—
Скоро чортова машина
Різати почала!» —
«Чом так чортова? От тоже
Всюди вість пішла,
Що се чиста ласка божа
Для всього села».
Так промовив я до Сеня.
Щось аж верглося в нім...
«Ласка божа?! Дідьча жменя!
Бий ї божий грім!
Ласка божа?! А хто нею
Доробивсь у нас?
Жид, що ще торік з ріднею
Онучками тряс.
А людей спитайте нині —
Окрім багачів:
Сеї розпився при машині,
Той окалічив,
Третій знищивсь замість того.
Щоб ще доробивсь!
От і я хіба для чого
В наймах опинивсь?
Адже був ґрунтець і хата,
Коні і воли,—
Та жиди прокляті тата
Хитро підійшли.
До машини підрядився
Кльоци довозить,—
Жид услужний ще приймився
Контракт уложить.
Впали сльоти, злі дороги
В початку зими,—
Жид лютує, контракт строгий —
І пропали ми!
Коні згибли у болоті,
Тата вбив ботюк,
Брат подвигавсь при роботі,
Що й не зведе рук.
Тут жиди на нас, як круки:

Контракт наш пропав!
З'їхав суд, в жидівські руки
Наш ґрунтець віддав...
Ні, машинна та робота —
Чортова мана;
Лиш жидів, як чорт болота.
Держиться вона.
Та хіба ж ви не читали
Про тото в письмі,
Що бабуся повідали
Нам торік [в] зимі?
Кажуть, що як бог з нічого
Взявсь творити мир,
Чорт завзявсь робити богу
Все наперекір.
Бог вівцю, вола, коняку
Людям для хісна,
А чортяка погань всяку:
Вовка, кабана.
Бог і вівсик, і пшеницю,
Жито і ячмінь,—
Чорт кукіль, лядок, дурицю,—
Бий го божа тінь!
Бог прями́сіньку ялину
В лісі посадив.
А чортяка, щоб він згинув,
Гвіздя в ню набив.
Бог для хлопа гарну хату
З дерева зладив,
А чорт з каменю палату
Тут же посадив.
Пан біг млин, що меле збіжже
Силою коліс,
Чорт тартак отсей, що ріже
І руйнує ліс.
Бог хотів, щоб люди мались
І жили як слід.
Чорт — щоб дерлись і карались,
Гибли з роду в рід.
Боже діло й чорта діло
Кождий розізна,
У кого не зжидовіло
Серце аж до дна.

Чуйте, як реве, як густо
Дим клубить вгору!
«Пусто! — каже.— Пусто! Пусто!
Дру! Та й дру! Та й дру!»
Смійтесь ви, но я не могу,—
Се поганий твір!
І зробив се пану богу
Чорт наперекір».